

УДК [316.614.5:316.64]–058.837

ТИПОЛОГІЯ СПІВВІДНОШЕННЯ БАТЬКІВСЬКИХ НАСТАНОВ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИБОРУ ШЛЮБНОГО ПАРТНЕРА В ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ

Крайлюк А.І., аспірант
кафедри соціальної психології

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Представлено результати емпіричного дослідження взаємозв'язку батьківських настанов та особливостей вибору шлюбного партнера жінками й чоловіками. Створено типологію співвідношення стилю та клімату взаємодії в батьківській сім'ї з типом обраного партнера. Констатовано вплив батьківських настанов на вибір подружнього партнера та визначено можливі стратегії його прояву.

Ключові слова: *здоровий гармонійний тип, контролюючий тип, дистантний тип, директивний тип, досягальницький тип.*

Представлены результаты эмпирического исследования взаимосвязи родительских установок и особенностей выбора брачного партнера женщинами и мужчинами. Создано типологию соотношения стиля и климата взаимодействия в родительской семье с типом выбранного партнера. Констатировано влияние родительских установок на выбор супружеского партнера и определены возможные стратегии их проявления.

Ключевые слова: *здоровый гармоничный тип, контролирующий тип, дистантный тип, директивный тип, тип, направленный на достижения.*

Krailiuk A.I. TYPOLOGIES OF PARENTAL ADJUSTMENTS CORRELATION AND FEATURES OF MARRIAGE PARTNER SELECTION FOR WOMEN AND MEN

Here presented the results of empirical research, interrelation of parental adjustments and marriage partner selection by women and men. Created typology value style and climate interactions in the parental family with type of chosen partner. It was stated the impact of parental adjustments in selection of marriage partner and identified the possible strategies of its exercitation.

Key words: *healthy harmonious type, controlling type, distant type, prescriptive type, accomplishing type.*

Постановка проблеми. Важливою проблемою нині є криза сучасної сім'ї. Останнім часом спостерігається зростання кількості розлучень, особливо в перші роки подружнього життя. Тому актуальним є пошук шляхів її стабілізації, зокрема й через дослідження процесу вибору подружнього партнера.

Аналіз літератури показав, що існує велика кількість досліджень, у яких здійснено спроби пояснити вибір шлюбного партнера. Зокрема, одна з них полягає в існуванні несвідомих тенденцій, що закладаються ще в ранньому дитинстві в батьківській сім'ї та підкреслюють значущість інституту сім'ї у формуванні її моделі й у виборі партнера (А. Адлер, Е. Берн, М. Боуен, Дж. Віллі, К. Віткер, К. Вітек, А. Волкова, І. Возилкіна, А. Добрович, Г. Дікс, В. Дружинін, Е. Ейдеміллер, І. Клемантович, У. Коммінс, С. Крахотвіл, Т. Лідз, Є. Маценова, В. Менделевич, В. Наріцин, С. Некрасова, Д. Пауелл, Н. Пезешкіан, О. Прилепських, П. Самсонова, В. Сатир, Л. Термен, С. Терьохіна, В. Томан, З. Фрейд, Дж. Харріс, З. Цельмер, В. Чередниченко, А. Шутценбергер, К. Юнг, В. Юстицкий, О. Ясіцка та інші вчені). Серед вітчизняних науковців, які займалися цією проблемою, варто згадати М. Вовчик-Блакитну, Т. Демидову, Е. Коз-

ловську, І. Крупника, В. Мацюка, В. Мушкевич, В. Радчук, Ю. Сидорика, Ю. Чаусову та інших. Питання впливу батьківської родини на функціонування молоді сім'ї певним чином досліджувалось, проте поза увагою вчених залишився аспект цього впливу саме на здійснення вибору шлюбного партнера.

Постановка завдання. З огляду на актуальність проблеми та її недостатню розробку метою статті є аналіз типології співвідношення стилю й клімату взаємодії в батьківській сім'ї з типом обраного партнера.

Для проведення дослідження використовувались такі методики:

– опитувальник «Шкала сімейного оточення Моос», адаптована С. Куприяновим (для діагностики складових соціального клімату батьківської сім'ї);

– опитувальник ПОР (поведінка батьків і ставлення підлітків до них), створений Е. Шафер (для діагностики складових поведінки батьків, матері й батька окремо);

– Гісенський особистісний опитувальник, який розробили Д. Бекман, Е. Брашлер, Г. Ріхтер (вимірює соціальні установки й реакції партнера щодо іншого партнера);

– методика діагностики міжособистісних стосунків Т. Лірі (констатує типи ставлен-

ня партнера до оточуючих, як вважає інший партнер);

– РОД (рольові очікування й домагання в шлюбі) О. Волкової, Г. Трапезнікової (вимірює очікування та домагання одного партнера щодо іншого) [5].

Статистичну обробку даних здійснено за допомогою комп'ютерного пакету статистичних програм SPSS 17. Використовувався факторний аналіз методом вилучення головних компонент і методом обертання Варімакс окремо для вибірки чоловіків та вибірки жінок. У дослідженні взяли участь 68 пар (136 осіб), тобто 68 чоловіків і 68 жінок, які перебувають у громадському чи цивільному шлюбі, віком від 20 до 70 років.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час опису емпіричного дослідження ми вважали за доцільне представити результати вибірки жінок і чоловіків окремо.

У жіночій вибірці виділено шість типів співвідношення батьківських настанов та особливостей вибору шлюбного партнера жінками, три з яких відповідають міцним стосункам у сім'ї, задоволеності шлюбним партнером. Жінки, які належать до інших трьох типів, вважають свої стосунки неміцними та не задоволені своїм партнером.

За результатами повної пояснювальної дисперсії факторного аналізу у вибірці жінок бачимо, що всі разом 6 факторів пояснюють 48,4% вибірки. Перший фактор є найбільшим за значенням і пояснює 14% вибірки, другий – 9,4% вибірки, третій – 7,5% вибірки.

Перший тип, який ми назвали **здоровим гармонійним**, має такі характеристики: батьківській сім'ї цих жінок властиві згуртованість (0,785), тобто взаємодопомога, відчуття приналежності до сім'ї; конфлікт (0,701), тобто дозволеність на прояви гніву й агресії; експресивність (0,616), тобто дозвіл на відкрите вираження почуттів і волю в діях; незалежність (0,604) у прийнятті рішень, самостійність; орієнтація на активний відпочинок (0,565) та інтелектуально-культурна орієнтація (0,458), що означає активність у культурному, інтелектуальному й соціальному житті. Обоє батьків проявляли до доньки позитивний інтерес (0,670 – мама, 0,722 – тато), тобто були прийняття та допомога; автономність (0,552 – мама, 0,369 – тато), тобто відсутність вимог і критики; неворожість (-0,599 – мама, -0,589 – тато), тобто відсутність підозрливості й дистанції.

Жінка, яка виростає в такій сім'ї, схильна обирати собі партнера домінуючого (0,273), що означає його поступливість і терплячість, з переважаючим позитивним показником настрою (0,226), що означає

певну його депресивність, тобто схильного до рефлексії й самокритики, якому важливе соціальне схвалення (0,350), тобто впевненого у своїй позитивній соціальній репутації, популярності та повазі від інших. Вона бачить його як авторитарного (0,294), тобто впертого, наполегливого й авторитетного; очікує від нього особистісної ідентифікації (0,322), тобто спільності їх інтересів, потреб і ціннісних орієнтацій; соціальної активності (0,238), тобто активної суспільної ролі та наявності професійних інтересів, а також зовнішньої привабливості (0,249). Свою функцію вбачає в підтриманні емоційно-психотерапевтичної атмосфери (0,464) і виконанні батьківсько-виховних обов'язків (0,318), а також вважає свої стосунки міцними (0,295) та задоволена своїм шлюбним партнером (0,186).

Тобто в цьому випадку ми бачимо психологічно здорову атмосферу в батьківській сім'ї та вибір у партнери схильного до рефлексії й впевненого у своїй позитивній соціальній репутації, інколи поступливого, інколи настійливого та авторитетного, тобто маскуліного чоловіка. Бачить його прояв у соціальній самореалізації як «вплювати мамонта», а свою реалізацію в сім'ї – «берегиня вогню». Тобто все на своїх місцях, тому є задоволеність і міцність стосунків. Партнери *взаємодоповнюють* один одного.

Другий тип жінок (**директивність – поступливість**) зростає у конфліктній сім'ї (0,154), де нормальним було вираження агресії й гніву, відсутня інтелектуально-культурна орієнтація (-0,388) та орієнтація на активний відпочинок (-0,366). Матері цих жінок були директивними (0,283), тобто контролюючими, владними, критичними, суворими. Батьки проявляли позитивний інтерес (0,158), тобто приймали їх, ставились до них з увагою, турботою й допомогою.

Вони обирають домінуючих (0,717), тобто слухняних, поступливих і терплячих; таких, що не контролюють себе (-0,386), тобто неакуратних, безтурботних і легковажких; неавторитарних (-0,408), негоцентричних (-0,576), неагресивних (-0,508); довірливих (-0,588), покірних (0,667); дружлюбних (0,692), альтруїстичних (0,620) і залежних (0,577) чоловіків, які очікують на допомогу. Тобто таких чоловіків, якими можна керувати. Очікують від партнера в подружньому житті задоволення емоційно-психотерапевтичних (0,418), батьківсько-виховних (0,206) функцій, на себе беруть виконання господарсько-побутових обов'язків (0,227). Вони також задоволені своїм вибором (0,164) і міцністю стосунків (0,287).

У батьківських сім'ях ми бачимо конфліктність, оскільки матері займають директивну позицію, а батьки – позицію прийняття й підтримки. Партнер займає поступливу та залежну позицію, тобто обирається за прототипом батька. Можемо пофантазувати, що директивну позицію, яку раніше відчували з боку матері, зараз ці жінки беруть на себе. Вони задоволені своїм вибором і міцністю, оскільки при цьому кожен партнер займає своє місце, виконує свою роль, вони доповнюють один одного. У цьому випадку спостерігаємо *стратегію повтору та взаємодоповнення*.

Третій тип жінок (**контролюючий**) виховувався в контролюючому сімейному середовищі (0,411), де були правила та взаємоконтроль; орієнтація на досягнення (0,408), тобто конкуренція; організація (0,300), тобто наявність правил та обов'язків. Обое батьків були директивними (0,283 – мати, 0,132 – батько), тобто контролюючими, владними й критичними; ворожими (0,344 – мати, 0,318 – батько), підозрілими, дискантними, непослідовними (0,114); різко переходили від прийняття до відторгнення; мати була автономною (-0,302), тобто вимогливою.

Вони схильні обирати зворотно домінуючих (-0,248), тобто владолюбних, нетерплячих; таких, що контролюють себе (0,169), тобто педантичних, відповідальних; агресивних (0,421), егоцентричних (0,375), авторитарних (0,350), недовірливих (0,299), дружелюбних (0,346) та альтруїстичних (0,295) чоловіків. Від них очікують особистісної ідентифікації (0,559), тобто спільності в поглядах, ціннісних орієнтацій, виконання господарсько-побутової (0,382), емоційно-психотерапевтичної (0,418) функцій, а також бути соціально активним (0,288). Самі ж надають емоційно-психотерапевтичну (0,417) підтримку чоловікові, виконують господарсько-побутові (0,401) обов'язки та є соціально-активними (0,332). Такі жінки не задоволені (-0,175) свої вибором і не вважають свої стосунки міцними (-0,302).

У цьому випадку бачимо вибір партнера за *стратегією повтору*. Тобто партнер є таким же контролюючим і директивним, якими були обое батьків. У стосунках між батьками відсутні здорові тенденції, тому в стосунках із партнером також не виявлено задоволеності й міцності.

У четвертому типі (**дистантному**) батьківська сім'я характеризується конфліктом (0,248), тобто нормальним є відкритий прояв агресії; незалежністю (0,176), тобто підтримується самостійність; вона не орієнтована на активний відпочинок (-0,246)

та інтелектуально-культурну орієнтацію (-0,241). Матері жінок виявляли позитивний інтерес (0,145), тобто приймали її; автономність (0,197), тобто були невимогливими й нетурботливими; неворожість (-0,282), тобто були непідозрілими, проте послідовними (-0,275). Батьки, навпаки, проявляли ворожість (0,241), тобто підозрілість і дистанцію; директивність (0,180), тобто контроль, критику; неавтономність (-0,217), тобто були опікаючими й вимогливими.

Така жінка обирає собі в подружні партнери чоловіка, якого можна схарактеризувати так: з низькою соціальною репутацією (-0,619), непопулярний, замкнутий (0,565), недовірливий (0,156), приховує свою потребу в любові, некомунікабельний, не здатний до самовідданості й довготривалих прив'язаностей, неагресивний (-0,380), неегоцентричний (-0,216), неавторитарний (-0,425), непокірний (-0,266), недружелюбний (-0,223), неальтруїстичний (-0,263). Для таких жінок для гармонії в парі важливою є сексуальна сфера (0,242). Від чоловіків вони очікують прояву в батьківсько-виховній (0,352) і господарсько-побутовій (0,379) сферах, від себе – функціональності в батьківсько-виховній (0,479), господарсько-побутовій (0,440), емоційно-психотерапевтичній (0,284) сферах та небажання бути соціально активними (-0,366). Зазвичай вони не задоволені шлюбним партнером (-0,204) і не вважають свої стосунки міцними (-0,253).

У цьому випадку ми спостерігаємо вибір партнера за *стратегією повтору* як щось середнє між матір'ю та батьком. Тобто він холодний і дистантний, як батько, проте неагресивний й неавторитарний, як мати.

П'ятий тип співвідношення батьківських настанов і вибору чоловіка названо **холодним досягальницьким**, оскільки жінка виховувалась у сім'ї, де була орієнтація на досягнення (0,156); де не було організації (-0,257) у плані структурування, планів та обов'язків, контролю (-0,241), експресивності (-0,198), тобто відкритості в діях і вираженні своїх почуттів, а також незалежності (-0,188) під час прийняття рішень. Батьки були автономними (0,316 – мати, 0,517 – батько), тобто невимогливими, нетурботливими й недирективними (-0,164 – мати, -0,439 – батько), без контролю, а мати не проявляла позитивного інтересу (-0,247), була непослідовною (0,287), тобто різко переходила від прийняття до відторгнення, а також ворожою.

Тому ці жінки обирають авторитарних (0,127), наполегливих і впертих; таких, що не контролюють себе (-0,396), тобто не-

постійних і безвідповідальних; неальтруїстичних (-0,159), з негативним переважаючим настроєм (-0,364), тобто пригнічених, схильних до самокритики; із соціальними здібностями (-0,259), тобто комунікабельних, впевнених у собі чоловіків. Важливим у партнері вони вважають зовнішню привабливість (0,567), виконання батьківсько-виховної (0,473) та господарсько-побутової (0,280) функцій, бути соціально активним (0,390) і задовольняти інтимно-сексуальну сферу (0,231), а від себе – бути привабливою (0,205) і господинею (0,128). Вони не задоволені (-0,261) своїми партнерами та не вважають свої стосунки міцними (-0,233).

Спостерігаємо *повтор* ситуації, тобто в батьківській сім'ї поєднання високих домагань із відсутністю турботи, контролю, структурування, відкритості в прояві, а в актуальній – поєднання авторитарності з непостійністю та безвідповідальністю.

Шостий тип жінок (**ворожий, дистантний, контролюючий**) характеризується ворожістю (0,427 – мати, 0,245 – батько), тобто підозрілістю й дистантністю обох батьків щодо жінки. Її матір не проявляла позитивний інтерес (-0,229), прийняття та була директивною (0,249), тобто критичною й владною. У психологічному кліматі батьківської сім'ї переважає організація (0,430), тобто структурування сімейних правил та обов'язків; контроль (0,237), тобто ригідність сімейних правил і процедур; орієнтація на активний відпочинок (0,213), конфлікт (0,201), тобто дозволеність у відкритому вираженні агресії й гніву; відсутність експресивності (-0,204), тобто недозволеність відкрито діяти та виражати свої почуття.

Така жінка зазвичай обирає чоловіка, схильного контролювати себе (0,167), невідкритого (-0,333), з негативним переважаючим настроєм (-0,297), тобто пригніченого й схильного до самокритики; неегоїстичного (-0,471), неавторитарного (-0,217), незалежного (-0,456), тобто нонконформіста, неагресивного (-0,255), довірливого (-0,244), недружелюбного (-0,280) та неальтруїста (-0,250). Від нього очікує соціальної активності (0,242), а свою функцію вбачає у вихованні дітей (0,339) і зовнішній привабливості (0,273). Такі жінки задоволені (0,076) своїм партнером та вважають свої стосунки міцними (0,457).

При цьому спостерігаємо такий *повтор стратегії* взаємовідносин, коли жінка стає на місце своїх батьків, а чоловік доповнює її. Тобто в цьому випадку спостерігається *стратегія доповнення*: ворожі, дистантні, контролюючі, директивні й конфліктні батьки, які не приймають і не дозволяють вияв-

ляти свої почуття, та такий, що контролює себе, невідкритий, емоційно пригнічений партнер. Проте партнер, на відміну від батьків, неавторитарний, неагресивний і довірливий, можливо, саме тому партнерша задоволена своїм союзом, у чому бачимо позитивну динаміку. При цьому високий показник міцності стосунків, оскільки партнер доповнює жінку.

Проаналізувавши результати вибірки *чоловіків*, ми змогли виділити п'ять типів батьківських настанов, що впливають на вибір партнера.

Результати повної пояснювальної дисперсії факторного аналізу вибірки чоловіків показує, що всі п'ять факторів пояснюють 44,13% вибірки, при цьому перший фактор є найзмістовнішим і пояснює 10,68% вибірки, другий – 10,03% вибірки, третій – 8,37% вибірки.

Перший тип (**директивний**) характеризується тим, що чоловік зростав у контролюючій (0,385) сім'ї, де були ригідні сімейні правила, контроль членами сім'ї одного. І мати, і батько були директивними (0,489 – мати, 0,435 – батько), ворожими (0,386 – мати, 0,564 – батько) та непослідовними (0,461 – мати, 0,483 – батько) щодо сина, тобто проявляли жорсткий контроль, а також критичними, суворими, підозрілими, дистантними, могли різко переходити від суворого до ліберального стилю виховання, від прийняття до відторгнення. Такі чоловіки схильні обирати авторитарних (0,186) жінок із переважаючим настроєм (0,293), тобто самокритичних, пригнічених, проте активних, комунікабельних, упевнених у собі. Вони очікують від жінки виконання емоційно-психотерапевтичної (0,803) та інтимно-сексуальної (0,638) функції, соціальної активності (0,502) і зовнішньої привабливості (0,474). Самі вважають, що повинні бути соціально активними (0,502) та зовнішньо привабливими (0,474).

У цьому випадку спостерігаємо, що дружина обирається за *стратегією повтору*: вона авторитарна, батьки директивні; вона самокритична, вони критичні, у ній поєднуються соціальна активність і депресивність, а батьки різко переходили від прийняття до відторгнення. Задоволеність такого чоловіка від своєї партнерки відсутня (-0,103), а міцність стосунків зовсім легка (0,042), майже нейтральна.

Другий тип (**здоровий гармонійний**) характеризувався тим, що чоловік виховувався в згуртованому (0,770), експресивному (0,655), організованому (0,437), конфліктному (0,509) і незалежному (0,565) сімейному кліматі, якому властиві турбота, взаємодопомога, відчуття приналежності

ті, відкритість у вираженні своїх почуттів, конфліктності й агресії, порядок, наявність правил та обов'язків, а також незалежність і самостійність у прийнятті рішень. Обое батьків виявляли позитивний інтерес (0,667 – мати, 0,445 – батько), тобто були приймаючими й послідовними, надавали автономність (0,663 – мати, 0,445 – батько), матері були неворожими (-0,452) і не-директивними (-0,328).

Такі чоловіки зазвичай обирають таких, що контролюють себе (0,265), тобто відповідальних, правдивих, педантичних; авторитарних (0,151), непокірних (-0,241) і незалежних (-0,201) дружин. Вони не очікують від них виконання господарсько-побутових обов'язків (-0,213), при цьому розуміють, що жінки потребують від них емоційно-психотерапевтичної допомоги (0,294). Такі стосунки зазвичай є міцними (0,278), а партнери – задоволеними (0,184) один одним. Тобто в них відсутні очікування, а отже, розчарування в дружинах, а показник господарсько-побутових очікувань взагалі від'ємний.

У цьому випадку спостерігаємо виховання в психологічно здоровій атмосфері зрілої особистості та вибір такої ж у подружнє партнерство, тобто *стратегію повтору*. Позиція відсутності очікувань також свідчить про особистісну зрілість цих чоловіків, тому існує їх задоволеність партнершами й міцність стосунків.

Третій тип (**автономія – директивність**) характеризується тим, що чоловік виростає в сім'ї, де відсутні орієнтації на інтелектуально-культурне життя (-0,549), на активний відпочинок (-0,500), організованість (-0,307), тобто порядок, структура, правила, обов'язки, а також на конфлікт (-0,262), тобто їм не властиво виражати агресію й конфліктність. Обое батьків проявляли автономність (0,415 – мати, 0,275 – батько), тобто не проявляли турботу, вимоги й увагу; матері були неворожими (-0,264), а батьки – непослідовними (0,243), тобто могли різко переходити від прийняття до відторгнення.

Ці чоловіки обирають таких, що контролюють себе (0,253), тобто педантичних і відповідальних; недомінантних (-0,298), тобто владних і нетерплячих; агресивних (0,740) та егоцентричних (0,722), недовірливих (0,673) та авторитарних (0,668) жінок; очікують, що вони будуть виховувати дітей (0,200), самі ж повністю ігнорують свої емоційно-психотерапевтичні (-0,405), батьківсько-виховні (-0,293) і господарсько-побутові (-0,242) обов'язки.

Спостерігаємо *стратегію взаємодоповнення*, тобто протилежного вибору, коли

батьки чоловіка проявляли автономність, неорганізованість, неконфліктність. Такий чоловік обирає собі контролюючу, владну, егоцентричну, авторитарну й агресивну дружину. Такі шлюби не міцні (-0,095), а чоловіки не задоволені (-0,078) своїми партнершами.

Четвертий тип – **покинуто альтруїстичний**. У батьківській сім'ї важливими були морально-етичні аспекти (0,333), проте не було організованості (-0,236) і контролю (-0,196), тобто відсутні структурування, планування сімейної активності та контроль членами сім'ї один одного. Мати проявляла непослідовність (0,306), тобто могла різко перейти від суворості до ліберальності; ворожість (0,245), тобто підозрілість, дистанцію й автономність, а отже, були відсутні турбота, опіка й вимоги. Батько виявляв автономність (0,229), тобто відсутність турботи, опіки та вимог.

Такі чоловіки обирають жінок домінантних (0,404), тобто слухняних, поступливих і терплячих; з переважаючим настроєм (0,316), що означає їх депресивність і схильність до самокритики; із соціальними здібностями (-0,278), що означає їх комунікабельність, активність, упевненість у собі; дружлюбних (0,864), що означає прагнення «бути доброю для всіх»; залежних (0,826), альтруїстичних (0,739), покірних (0,650) та авторитарних (0,270). Основне їх очікування від дружин – відсутність соціальної активності (-0,136), а від себе, навпаки, вимагають соціальної активності (0,209) та емоційно-психотерапевтичного включення в стосунки (0,188). Тобто їх жінки є активними, комунікабельними, слухняними й покірними.

У батьківській сім'ї цих чоловіків спостерігаються неприйняття та покинутість, тобто відсутність уваги, турботи, контролю, організованості, а також непослідовність і дистанція. Вони обирають собі в дружини соціально активну особистість, комунікабельну, проте слухняну й покірну, очікують від неї відсутності соціальної активності. Відбувається *повтор сценарію* та внутрішнього конфлікту, коли покинутість від батьків чоловік проживає через відчуття себе покинутим соціально активною дружиною. Чоловіки такі стосунки не вважають міцними (-0,153) і не задоволені шлюбним партнером (0,062).

П'ятий тип, у якому є міцність стосунків і задоволеність шлюбним партнером, – **соціально схвалення**. Батьки чоловіка орієнтовані на активний відпочинок (0,348), культурно-інтелектуальний розвиток (0,286) і незалежність (0,271) в обмірковуванні та прийнятті рішень. Батько проявляв авто-

номність (0,175), тобто був невимогливым, а мати – недирективною (-0,306) і неворожою (-0,276), тобто без контролю та підозрілості.

Вони обирають жінок, які потребують соціального схвалення (0,688), тобто впевнених у своїй позитивній соціальній репутації; у них від'ємний показник за шкалою відкритості/закритості (-0,682), що означає їх довірливість і відкритість; це жінки з проявами соціальних здібностей (-0,597), що транслює їх комунікабельність, упевненість у собі; домінантні (-0,430), тобто нетерплячі й владолюбні; мають переважаючий настрій (-0,302), що відображає їх неохочість до пригніченого настрою, рефлексії, самокритики. Такі чоловіки сприймають жінок як дещо авторитарних (0,276), альтруїстичних (0,256), егоцентричних (0,190) і довірливих (-0,348), очікують від них батьківсько-виховної (0,249) та господарсько-побутової (0,128) функції, а від себе – батьківсько-виховної (0,423) та емоційно-психотерапевтичної (0,287) функції.

У цьому випадку бачимо *стратегію повтору*, тобто нормальних, приймаючих батьків, без критики й дистанції, які стимулюють незалежність і самостійність. Ці чоловіки обирають собі соціально активних, незалежних дружин. Вони задоволені своїми стосунками (0,434) та вважають їх міцними (0,508).

Висновки. Таким чином, основною стратегією вибору подружнього партнера є повтор: подружній партнер у своїх якостях і ставленні відповідає батьківським сім'ям, при цьому в обох випадках – за сприятливого й несприятливого психологічного клімату батьківських сімей. Проте в жінок до образу партнера привнесені скоріше більш позитивні трансформації. Якщо в батьківських сім'ях хоча б один із батьків проявляв прийняття, здорові реакції, був «теплим», то існуватиме задоволеність у власних вза-

емовідносинах і міцність стосунків. Досить частою була стратегія взаємодоповнення партнерами один одного під час вибору партнера, інколи ця стратегія поєднувалась зі сценарієм повтору.

За результатами вибірки чоловіків під час вибору шлюбного партнера спостерігаються стратегія повтору, коли дружина віддзеркалює ставлення батьків, і стратегія взаємодоповнення, коли було намагання взяти те, чого не вистачило в батьківській сім'ї, в актуальній.

Отже, найчастіше під час вибору шлюбного партнера має місце стратегія повтору особистісних якостей і ставлень батьків. Досить часто проявляється також стратегія взаємодоповнення партнерів один одного або доповнення партнером рис характеру батьків.

Перспективи подальших досліджень полягають у створенні й апробації корекційної програми усвідомлення цього впливу та формування здорових шлюбних стосунків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Теория семейных систем Мюррея Боуэна: основные понятия, методы и клиническая практика / под ред. К. Бейкер, А. Варги. – М. : Когито-Центр, 2005. – 342 с.
2. Витакер К. Танцы с семьей. Семейная терапия: символический подход, основанный на личностном опыте / К. Витакер, В. Бамберри. – М. : Класс, 2001. – 176 с.
3. Радчук В. Механізми вибору шлюбного партнера / В. Радчук // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки : збірник наукових праць Київського національного університету імені Тараса Шевченка / за ред. В. Судакова. – К., 2014. – № 2(23). – С. 232–239.
4. Шутценбергер А. Синдром предков. Трансгенераційні зв'язи, семейні тайни, синдром годовщини, передача травм и практическое использование геносоциогаммы / А. Шутценбергер – М. : Изд-во Института психотерапии, 2001. – 240 с.
5. Эйдемиллер Э. Психология и психотерапия семьи / Э. Эйдемиллер, В. Юстицкий. – СПб. : Питер, 1999. – 656 с.